

Володимир ЧУЙКО

СЛОВА ЗНАЮТЬ СВОЄ МІСЦЕ

МИКОЛА
ТИМЧАК

СПІВАНИЦЯ

ТИМЧАК МИКОЛА. Співаниця.—
К.: Рад. письменник, 1987— 86 с.

Про Миколу Тимчака літературна громадськість заговорила кілька років то-

¹ Свенціцький І. Нариси з Історії української мови. Львів, 1920, с. 43.

сифікаційною культурою. Ні, будувати заколисуючі катрени у нас навчаються швидко. І далі цієї нехитрої науки багато хто і не сягає, раз і назавжди переконавши себе в тому, що він уміє віршувати. Але читаю вірш «Притупень» і милуюся тонкою словесною інструментовкою. Вчитуюся в текст і думаю про те, які ритмо-мелодійні, інтонаційні багатства приховані навіть у відхиленні від хрестоматійних розмірів. Ясна річ, не закликаю до самодостатніх відступів. Бо треба мати розвинене чуття художньої міри й доцільності, щоб досягати творчої мети навіть шляхом таких «порушень».

Автор органічно і ненав'язливо стилізує народні думи («Дума про криниці», «Дума про сільський цвинтар» тощо). Епічно, прямо-таки трембітно звучать у них дієслова — розкотисті, повнозвукі, не прагнучи запобігливо втиснутися в якийсь традиційний розмір. Вони гучать у своїй природній розкутості і не зважають на застигли канони, вони вільні у волевиявленні поетової душі. Вони несуть в собі серйозні роздуми про нашу дійсність. Послухаймо:

...Ой позагасали копанки,
журавлі відлетіли вуличні,
Щось розбилосся, як люстечко,—
вже не стулиш, ні.
Вже й сусіди не так сусідяться:
Через парканове решето
плітки цідяться.
Серед покоїв — телезоря —
не відірватися,
не віддивитися...
Кожна хвіртка погавкує —
не зайти води напитися.
(«Дума про криниці»)

Усе вищесказане зовсім не означає, що творче становлення М. Тимчака відбувається безпроблемно, всуціль райдужно. Поряд із справді чудовими, прямо-таки антологічними віршами є відверто учнівські, є пошукові, експериментальні. Інакше, мабуть, і бути не може, коли перед нами живий поет, шукаючий відкриття, новизни, а не вишколений, беручий віршороб, який методично продукує «бездоганні», але холодні версифіковані однострої.

Занепокоєність, стурбованість автора долею сучасного села справедлива і зрозуміла. І все ж молодий поет, як на мене, далі узвичаєних стереотипів не йде. Так, молодь покидає села. Але чи достатньо лише дорікати їй за це? І чи завжди в цьому лише її вина? У нас створено багато віршів, в яких ідеалізується сільський побут. Автори на відстані милуються реаліями дорогих їм сіл, а живуть, в переважній більшості, все-таки в містах, більших чи менших. Що ж, будити в юнаків та дівчат почуття вини перед батьками і дідами, як це блискуче робить М. Тимчак в «Думі про сільський цвинтар», треба. Та не обмежуйтесь цим, шукаймо соціальні причини опустіння сіл. Бо одні докори, як свідчить багаторічна практика,

потрібного ефекту не дають і водночас для численних імітаторів стають безпрограшною темою (звісно, це не стосується автора розглядуваної книжки).

М. Тимчак не уникає початківської гігантоманії, коли у невеликому віршеві «Вогонь на мене!» прагне одночасно торкнутися різних імен, епох, проблем: тут і Велика Вітчизняна, і Пушкін, і Шевченко, і сучасність. На мій погляд, надумано видається така інтерпретація пушкінської біографії:

Вітром хрипить в білоснігій Росії
Пушкін, упавши на кулю шалену:
— Бачу Дантеса! Вогонь на мене!
Я — проминуций, та Русь вціліє.

У ряду великих поетів і ліричний герой, який у боротьбі з сучасним міщанством теж викликає вогонь на себе. Але далі декларацій, велемовних запевнень автор не йде. Його викривальний, заперечувальний пафос надто абстрактний, стереотипний. Мало конкретики, мало свого слова і своїх спостережень. Просто «ситі міщани» — цього не досить. Згадаймо подібний за темою вірш М. Вінграновського «Учора ще я в цьому колі жив...», написаний у 1964 р. Скільки в ньому убивчих подробиць для викриття міщанського світу (скажімо, варення — «із київського місяця і зір», «із повітря з неба, з моря...»). Отже, молодим поетам слід засвоювати досвід української радянської поезії в розробці антиміщанських мотивів, збагачувати його з огляду на нові суспільні явища, а не просто обмежуватися осудженнями і запевненнями, нехай і правильними та щирими. До речі, поверховість і спрощеність у цьому плані, як на мене, присутня і в деяких інших віршах М. Тимчака. Інтонаційно приваблива поезія «Я, синку, принесу тобі калини...» завершується «виладом» в бік тіточок, які продають в містах калину: «її сестер, пов'язаних пучками, тітки волочать на привалки міста — і тішаються, і дзвонять мідяками... Чи знаєш ти, що куплена пречиста гіркава ягода вже не така цілюща?» Вочевидь, інвективний пафос тут не співмірний з реальним життєвим явищем. На мій погляд, в такій оцінці, якщо глянути на неї із соціологічної (не біймося цього слова!) точки зору, криються залишки тих настроїв, коли зі знаком «мінус» розглядалася будь-яка індивідуальна господарська діяльність сільського трудівника. Тепер відбувається переоцінка цінностей, перебування суспільної свідомості. Навпаки, ми повинні радіти, що є сільські тіточки, які не лінуються і возять до міста калину, цілющі трави, городину. А щодо мідяків, то не шукаймо в них за будь-яку ціну симптомів міщанства, яке нині значно вишуканіше, респектабельніше і масштабніше, та й оперує далеко не мідяками.

Пишу так докладно про окремі, на мій погляд, не зовсім вдалі вірші М. Тимчака, бо поет засвідчив свої можливості. Успіх — не тільки радість, а й зростаюча відповідальність. І зменшувати висоту вже не можна.